

ARTICLES CENTRALS

L'Assemblea Artivista

Alex Carrascosa

Dissenyador i facilitador de processos de diàleg

*A las palabras, oídos;
a los fusiles, claveles.*

Els drets civils, la (in)surgència de l'Artivisme i el naixement de les tecnologies socials

En plena reconstitució mundial durant els anys 50, quan just s'acaba de subscriure la Declaració Universal dels Drets Humans per part de la majoria de governs, arrela a les societats la consciència sobre els drets civils desencadenant iniciatives diverses, fins i tot antagòniques pel que fa als mitjans utilitzats: a) accions disruptives, en oposició violenta al sistema, com la internacionalització del guerrillerisme a càrrec del Che (1963-1967); b) accions reactives, en forma de confrontació no violenta al sistema, com la negativa de Rosa Parks a aixecar-se d'un seient reservat a persones de raça blanca a l'autobús de Montgomery (1955); i c) accions proactives, en forma d'alternativa constructiva, com els "cercles de cultura" de Paulo Freire per la reflexió crítica de les persones sobre la seva posició en el context (1960-1964), els "grups d'autoconsciència" de les New York Radical Women, que varen popularitzar la consigna «allò personal és polític» (1967), o el "socialisme de rostres humans" d'Alexander Dubček (1968). Aquestes i altres moltes accions semblen inspirar la redacció del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, que entra en vigor a partir de març de 1976, i el qual és ratificat per l'Estat espanyol el juliol de 1977.

Aquest context propicia així mateix la (in)surgència de les principals estratègies d'artivisme o activisme social i polític a través de l'art. La Internacional Situacionista inspira la *Investigació militant* -laboratori d'observació, filtració i objectivació de la

realitat en ella mateixa-, així com el *Culture Jamming* –interferència i estranyament (contra)cultural. Mentrestant, la campanya “Tucumán Arde” de Rosario (Argentina) avança el *Mediactivisme* –informació documental crítica per mitjà de dispositius i suports mediàtics no normalitzats. *Culture Jamming* i *Mediactivisme* constituiran, al seu torn, les bases de la *Guerrilla de la Comunicació*, estratègia de sabotatge mediàtic atribuïda a col·lectius com les Guerrilla Girls o Gran Fury. Per la seva part, el teatre trenca la quarta paret, surt al carrer i s’endinsa als barris. I en la línia dels Provos d’Amsterdam, ACT UP!, Mujeres Creando, la Women’s Action Coalition i, posteriorment, Reclaim the Streets! (RTS), els Equipos Fiambrera, Chainworkers i Yomango consolidaran el format activista més conegut, l’*Acció Directa*.

“ Les grans estratègies artivistes han constituït un recurs habitual de les manifestacions i acampades contra el fonamentalisme mercantilista, la guerra i les retallades socials ”

Paral·lelament a les dinàmiques artivistes, en l'àmbit científic s'investiguen nous models de relació i interacció col·lectiva. El 1972 es publica l'informe “Limits to Growth”, que alerta sobre la insostenibilitat del model de creixement global i prediu el seu col·lapse en el termini de 100 anys. Davant aquesta evidència i basant-se en les dinàmiques de grup de Kurt Lewin, així com en la seva Teoria del Camp Psicosocial, Peter Senge aborda el desafiament d'ajudar les persones i organitzacions a prendre consciència sobre els patrons de pensament i interacció per mitjà dels quals *recreem* el propi sistema que ens afecta. De manera complementària, a mitjans de la dècada dels 80, Marvin Weisbord proposa «reunir tot el sistema a l'habitació» i crea el *Future Search* (la Recerca del futur), mètode de facilitació grupal que anticipa tota una generació de Tecnologies Socials¹; entre elles, la Democràcia Profunda (Mindell, 1988), la Indagació Apreciativa (Cooperrider, Srivastva i Whitney, 1987-2001), l'*Open Space* (Owen, 1992), el *World Café* (Brown i Isaacs, 1995) o el *Change Lab* (Scharmer i Jaworski, 2000).

El *Change Lab* o Laboratori del Canvi precedeix la Teoria “U”², paradigma de la tecnologia social desenvolupat per Otto Scharmer que, precisament, recull el testimoni de Senge de «tancar el bucle de retorn entre la representació conductual [visible però inconscient] de les estructures de les que formem part, i la nostra font [conscient però invisible] de pensament» (2009:53, 135). La Teoria “U” exercita la *indagació* sobre la intenció de les nostres accions, i l'*auto-observació* des de cadascú i en grup, del nostre camp relacional, a fi de marcar el punt d'inflexió per una transformació *æfectiva* (afectiva i efectiva) del nostre entorn.

La proposta d'Assemblea Artivista

Avui dia observem com la *globalitat de la consciència* sobre els drets civils durant els anys 50, 60 i 70 s'ha vist succeïda d'una progressiva *alterglobalització conscient* contra l'economia corporativista. L'aliança entre elits polítiques i empresarials amb l'objectiu de privatitzar els recursos públics, desregular els governs i retallar la despesa social, així com l'anomenada “guerra contra el terror” declarada després de l'11 de setembre de 2001 per imposar «teràpies de shock i taula rasa» (Klein, 2007) amb els mateixos fins, han estat contestades per un moviment ciutadà *glocal* cada vegada més interconnectat: de la *Seattle Battle*, als Fòrums Socials Mundials i Intergalàctics i d'aquí, als *sit-ins* i campaments al centre de Beirut, als temples de Yangon o davant el Landsdómur de Reikiavik; des de les haimes sahrauís de Gdeim Izik a la Qasba de Tunis, a la plaça Tahrir del Caire i a la Universitat de Sanà; de la Puerta del Sol a Madrid a les places Síntagma d'Atenes y Zuccotti Park del Baix Manhattan, o al parc Gezi d'Istanbul.

Mentre que les cinc grans estratègies artivistes –*Culture Jamming*, *Mediactivisme*, *Teatre Social* (i dins d'aquest, *Teatre de l'Oprimat*, de Boal), *Acció Directa* i *Investigació Militant*–, han constituït un recurs habitual de les manifestacions i acampades contra el fonamentalisme mercantilista, la guerra i les retallades socials, l'Assemblea ha estat l'eina per antonomàsia; un instrument actiu, però no creatiu, i sovint caracteritzat per la confrontació ideològica: un cercle viciós d'opinions, reaccions, rèpliques i contrarèpliques. Conseqüentment, per aquest article proposo un model *æfectiu* i *creactiu* –artivista en essència– d'assemblea sobre la base de les tecnologies socials: una *Assemblea Artivista*.

“ Proposo un model “æfectiu” i “creactiu” -artista en essència- d’assemblea sobre la base de les tecnologies socials: una “Assemblea Artivista” ”

Es pot precisar que cada tecnologia social obeeix a un propòsit diferent. Alguns mètodes aborden els processos en conjunt -visió, anàlisi, disseny i execució-; mentre que d’altres reforcen una o diverses de les seves etapes, com la posada en escena, el diàleg, l’abordatge dels conflictes, la presa de decisions o l’assaig de prototipus. En aquest cas, l’Assemblea Artivista es basa en tres tecnologies -l’esmentada Teoria “U”, el *Design Thinking* i el *Dia-Tekhnē* o *Diàleg a través de l’Art-*, composant una estructura que combina les nostres tres principals fonts de coneixement: el cap (la raó, les idees, el pensament), el cor (la vivència emocional), i les mans (la capacitat creadora) -les tres hacs de l’aprenentatge experiencial de John Dewey: *Head, Heart and Hands*.

Mapeig del context (Head):

- Puzle de l’escenari comú -conformat pel conjunt de peces de les diferents actores (una o diverses peces per actora)-, el qual ens proporciona orientació mostrant-nos on som cadascú i on volem arribar.
- Identificació de les necessitats o reptes compartits o complementaris.

Relats personals (Head + Heart):

- Construcció, per part de cada persona implicada, d’un relat que condensi la seva vivència directa o propera d’una determinada necessitat o repte compartit.

Interrelats (Heart):

- Escolta empàtica del relat de l’altra persona concentrant l’atenció, suspenent el judici (és a dir, deslligant i obrint la intenció) i posant-nos en el seu lloc.
- Pràctica de l’escolta generativa explicant-nos i il·lustrant-nos aquest relat a nosaltres

mateixes.

Idees-Força (Heart + Hands):

- Captura (com si es tractés de fotografies) de les impressions, sensacions, imatges o metàfores inspirades per l'escolta; traducció d'aquestes en *Idees-Força* (enunciats significatius verbals i/o gràfics).

Acció (Hands):

- Plasmació de les *Idees-Força* en elements plàstics i construcció, amb aquests elements, d'*Escenaris de Futur* –prototips o maquetes de tres dimensions (si són estàtiques) o de quatre dimensions (si són seqüencials) on es representin una, dues o tres passes o accions immediates.
- Disseny d'*Environments* (o transformacions lúdic-simbòliques de l'entorn), així com d'accions o intervencions a escala ciutadana: *del taller a la plaça*.
- Sessions posteriors de monitorització de les accions i mapeig de vies successives.

En definitiva, l'*Assemblea Artivista* ofereix als col·lectius, organitzacions i comunitats un format proactiu de relació i sinèrgia cívica i intercultural, que ens situa davant l'escenari social, polític i econòmic de la mateixa manera que ho fa una artista davant la seva pròxima obra.

1. S'anomena *Tecnologies Socials* a l'aplicació del coneixement científic als sistemes socials humans –no a la matèria inerta– amb la intenció d'ajudar-los a observar-se i comprendre's a sí mateixos. Aquest concepte és sinònim de *Tecnologies Toves*, o també de *Tecnologies de l'Emoció i la Comunicació*, és a dir, el conjunt de tècniques i mètodes aplicats al desenvolupament de les relacions i interaccions humanes.

2. Per a més detalls sobre la Teoria "U" recomano participar o visitar el curs *U.Lab: Transforming Business, Society, and Self* a la plataforma [edX](https://edX.org) i al web <https://uschool.presencing.com/ulab>

Fotografia : Gorka Linaza

© Generalitat de Catalunya